

Kansainvälinen fennougristikongressi Piliscsabassa 9.–14.8.2010

Viiden vuoden välein järjestettävä fennougristikongressi pidettiin elokuussa Budapestin ja Esztergomien välisen junaradan varrella sijaitsevassa Piliscsabassa, Budan ja Pilisin lehtimetsäisten ylänköjen kupeessa. Järjestelyistä vastasi Pázmány Péter Katolikus Egyetemin fennougristisen kielitieteen laitos. Humanististen tieteiden kampus loi kongressille mielenkiintoiset puitteet. Luonnonkauniissa ympäristössä toimi nimittäin vuoteen 1991 saakka neuvostoarmeijan tukikohta. Myös 1990-luvun puolivälissä rakennettu kampusalue tarjosi ihmeteltävää. Arkkitehti Imre Makovecin työryhmän suunnittelemat rakennukset ovat kiinnostava esimerkki unkarilaisen arkkitehtuurin art nouveau -suuntauksesta, joka yhdistelee muun muassa antiikin teemoja perinteisenä unkarilaisena pidettyyn tyyliin.

Yhtä runsas ja rönsyävä kuin FU11-kongressi oli visuaalisilta puitteiltaan, se oli myös tieteelliseltä anniltaan. Kongressin teemana oli väljästi *Fenno-Ugric Peoples and Languages in the 21st century*; toisin sanoen kaikki suomalais-ugrilaisia kieliä, niiden kirjallisuutta, arkeologiaa ja uskontoa käsittelevät tutkimukset oli toivotettu tervetulleiksi. Rekisteröityjä osallistujia olikin miltei kuusisataa: edustettuina olivat kaikkien suomalais-ugrialaisten kielten tutkijat. Kahdeksan plenaariesitelmän lisäksi kongressissa pidettiin abstraktijulkaisun mukaan 19 symposiumia, noin 240 sektioesitelmää ja 23 posteresitystä.

Kahdeksasta plenaarista neljä liittyi kielentutkimukseen. Ulla-Maija Forsberg

käsitteli esitelmässään ekspressiivistä sananmuodostusta suomalais-ugrialaisten kielten historiassa ja Ilse Lehiste ja Karl Pajusalu suomalais-ugrialaisten kielten, erityisesti vähemmän tutkittujen liivin, ersän ja itämarin, prosodian tutkimuksen uusia tuloksia. Lászlo Keresztes esitteli suomalais-ugrialaisten kielten uusien raamatunkäännösten piirteitä ylläpitämänsä käännöskorpuksen perusteella ja Lars-Gunnar Larsson uumajansaamen variaation tutkimista sanastokorpuksen pohjalta. Muut plenaariesitelmät käsittelivät suomalais-ugrialaista semiotiikkaa, arkeologisia löytöjä permiläisten kansojen rautakautisesta kulttuurista sekä karjalaisten modernisaatiota ja suomalais-ugrialaisten kansojen yhteiskunnallisen aseman muutosta Neuvostoliitossa.

Jo ensimmäisen päivän plenaariesitelmien aikana kävi ilmi, kuinka erilainen vuorovaikutuskulttuuri eri perinteitä edustavilla kielentutkijoilla voi olla. Osa esitelmien kommentaattoreista katsoi vanhakantaisesti tehtäväkseen sanoa viimeisen sanan esitelmän aiheesta ja samalla lausua arvionsa esitetystä, kun taas osa antautui avointen kysymysten vietäväksi ja pohti erilaisia näkökulmia. Sektiokeskusteluissa tieteellisten ja etnisten kulttuurien aiheuttama vaihtelu oli vielä selvemmin läsnä. Symposiumit sen sijaan näyttäytyivät valmiiksi keskenään tuttujen tutkijaverkostojen tapauspaikkoina. Koherenttiin keskusteluun päästiin helpommin symposiumin lomassa kuin yksittäisen sektioesitelmän jälkeen.

Kielitieteellisissä symposiumeissa olivat edustettuina kielten keskinäiseen vuorovaikutukseen liittyen kielitypologia, kielikontaktit ja monikielisyys. Suomalais-ugrilaisten kielten yhteinen historia oli taustana muuten ”puhtaasti” yleiskielitieteellisissä symposiumeissa kielipiilistumistutkimuksesta, universaalikieliopista ja syntaksintutkimuksesta. Odotuksen mukaisesti kieliä käsiteltiin myös kielipoliittisia kysymyksiä sivuten uhanalaisuuteen ja kielisuunnitteluun omistautuneissa symposiumeissa. Suomalais-ugrilaisten kielten lähihistorian kannalta suhteellisen uutena mutta erityisen vitaalisenä teemana oli esillä toisen kielen oppijan näkökulma; erityisesti suomi, viro ja unkari näyttävät entistä enemmän myös toisen kielen oppijoiden kohdekielinä. Kulttuuriantropologisissa teemasymposiumeissakin käsiteltiin kieltä: esimerkiksi vepsän kielelle ja kulttuurille oli omistettu oma symposiumi.

Fennougristikongressin abstraktit julkaistiin kahtena volyyminä ennen kongressia, ja kolmanteen volyymiin oli etukäteen painettu plenaarisitelmät kokonaisuudessaan. Julkaisujen määrä kasvaa vielä, kun esitelmistä ja symposiumeista julkaistaan referoitu kongressijulkaisu, mahdollisesti useana niteenä sekkin. Tiedon saatavuuden kannalta olisi toivonut, että osa painotuotteista olisi tuotettu huolella toimitettuina sähköisinä versioina internetin kautta.

Kongressin kulttuurianttiin kuuluivat muun muassa iltajuhla Budapestin loisteliaassa Etnografisessa museossa ja päätösjuhla Szentenren ulkoilmamuseossa Skanzenissa. Parasta kulttuuriantia oli kuitenkin tavata koko suomalais-ugrilaisen kielimaailman edustus yhtäaika samalla kampuksella. Kielten sekoitus riemastutti ja hämmensi: missä muualla voi

tavata esimerkiksi marin kielen puhujan, jonka kanssa ainoaksi yhteiseksi kieleksi osoittautuu viro? Kuinka voi toisaalta olla mahdollista, että saman kielialueen kielentutkijoille ei löydy lainkaan yhteistä seurustelukieltä?

Piliscsaban kongressi kärsi järjestelyiden hajanaisuudesta ja tiedottamisen puutteista. Osallistujien oli työlästä selvittää saatavilla olevien käsiohjelmien perusteella, missä mitään teemaa käsiteltiin. Myöskään esitelmäkieli ei aina ollut ennalta tiedossa, kun abstrakti oli saatettu lähettää eri kielellä kuin millä esitelmä pidettiin. Tästä aiheutui yllättäviä tulkkaustarpeita, ja suunnittelemattomat tulkkaukset taas saattoivat kaksinkertaistaa esitelmälle varatun ajan. Monikielisen kongressin järjestäjän olisi kuitenkin varauduttava siihen, että ohjelmanmuutoksia tulee ja että niistä on tiedotettava nopeasti. Suuri kongressi tuntui myös jakautuvan osallistujien välisen lingua francan mukaan kahdeksi erilliseksi tahtumaksi: englannin- ja venäjänkieliseksi. Venäjä on toki luonnollinen yhteinen kieli Venäjällä puhuttavien suomalais-ugrilaisten kielten tutkijoille. Silti on ongelmallista, jos Venäjän vähemmistökielten tutkijoiden työn tulokset eivät tavoita venäjää taitamattomia saman kielijä ja kulttuuriryhmän tutkijoita.

Seuraavaa fennougristikongressia isännöi Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine vuonna 2015. Onkin kiinnostavaa nähdä, kuinka juohevasti informaatioteknologiaan ja monitieteeseen yhteistyöhön erikoistunut yliopisto selviää suurtahtuman viestintähaasteista etukäteen ja kongressin aikana.

HANNA-ILONA HÄRMÄVAARA
MARIA KELA
etunimi.sukunimi@helsinki.fi